

דף שבועי

בס"ד

פרשת כי תשא, תשפ"ד, מספר 1559

העגל, הלוחות והרפורמה של משה

דוד כהן- צמח

א-להים" ממש כפי שהשמים והארץ נוצרו על ידי הא-ל.²

כאמור, בעיני משה נתפס העגל כעבודה זרה (אף כי אהרון לא נתכוון לכך), שכן הוא תואם את הגדרת האלילות כניסיון שהאדם עושה ליצור לו אל במו ידיו: "ותמלא ארצו אלילים למעשה ידיו ושתחו לאשר עשו אצבעותיו" (יש' ב:ח). וכן נאמר בדב' כז:טו "ארוור האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת ה' מעשה ידי חרש" (וראו "והוא חרש עשהו ולא א-להים הוא כי שבבים יהיה עגל שמרון", הו' ח:ו). באשר ללוחות, דומני שגם כאן חשש משה מהפרכתם לעבודה זרה. כידוע, עובדי אלילים סגדו לגרמי השמיים הנחשבים ליצירת הא-ל, וגם על כך נאמרה אזהרה מפי משה: "ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים ונדחת והשתחית להם ועבדתם" (דב' י:ז).

בנקודה זו אציין שניתן להביט על העבודה הזרה משתי זוויות: האחת – האדם עובד את מעשי ידיו (פסלים וכיו"ב), והשנייה – האדם עובד את מעשי ידיו של ה' (גרמי השמיים, יצורי הארץ ויצורי המים). לכך רומזים הדיברות הראשונים: "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ" (שם' כ:ג-ד).³ הואיל והלוחות הם "מעשה א-להים" ממש כמו השמיים והארץ ושאר יצירות הטבע הא-לוהיות, הרי קיים חשש שאף הם יהפכו לאובייקטים לסגידה.⁴ לוחות האבן (שם' כד:יב, לא:יח) עלולים לגרום לעבודת עץ ואבן כפשוטה. בספר דברים משה מזכיר את הצירוף "עץ ואבן" כהגדרה לעבודה זרה (ראו ד:כח; כח:לו, סד), ובכתוב נוסף אנו מוצאים את ההיגד: "ותראו את שקוציהם ואת גלליהם עץ ואבן כפץ וזהב אשר עמדם" (שם' כט:טז).

האבן והזהב הם שני החומרים המייצגים את הלוחות ואת העגל. בהתאם לכך, שבירת הלוחות ושריפת העגל הם שתי הפעולות הנדרשות לביעור העבודה הזרה. הדרישה "ושברתם את מצבתם ואשריהם תשרפון באש" (דב' יב:ג; השוו דב' ז:ה; שם' יא:יז).

משה ירד מהר סיני וראה את העגל. מייד הוא ביצע שתי פעולות רצופות: הראשונה – הוא השליך את הלוחות האבן מידיו ושיבר אותם. השנייה – הוא שרף את העגל וטחן אותו (שם' לב:יט-כ). שתי פעולות רצופות אלה מאתגרות את המחשבה בשל סמיכותן ובשל הדמיון שביניהן. מה ראה משה לגזור גורל דומה ללוחות הברית שניתנו מיד ה' ולעגל שעשה אהרון? נאמר על הלוחות שהם "לחת אבן כתבים באצבע א-להים" (שם לא:יח), וכן "והלחת מעשה א-להים המה והמכתב מכתב א-להים הוא חרות על הלחת" (שם לב:טז). כלומר, הלוחות היו יצירה א-לוהית ממש. ואילו על העגל נאמר שהוא יצירה אנושית עשויה זהב שנעשתה על ידי אהרון מתכשיטי הזהב שאסף מהעם (שם לב:ב-ד). הכתוב מגדירו "עגל מסכה" (שם לב:ד, ח) ובהמשך בא הצו "אלהי מסכה לא תעשה לך" (שם לד:יז; וראו ההקבלה בין אלילים לבין אלוהי מסכה בוי' יט:ד). נמצא, שלמרות הפער התהומי שבין שני חפצים אלה, ולמרות שהראשון הוא חפץ מקודש והשני חפץ מאוס, גזר משה על שניהם כליה. ברי, אם כן, שהעגל נתפס בעיני משה כעבודה זרה ("אנא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב", שם' לב:לא), והוא נעשה בניגוד לדיבר "לא תעשה לך פסל וכל תמונה וגו'" (שם כ:ד) ולצו "אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם" (שם פס' כג). אך כיצד נתפסו בעיני משה לוחות האבן, מעשי ידי ה', ברגע שבירתם? האם קיים יסוד משותף לעגל וללוחות? נתבונן בשני הכתובים הבאים אודות העגל מזה והלוחות מזה:

העגל: קים עשה לנו א-להים (שם' לב:א).

הלוחות: והלחת מעשה א-להים המה (שם לב:טז).

השורש עשה בהקשרים אלה מבטא יצירה. בעגל יצר האדם את אלוהיו, ובלוחות – ה' הוא היוצר. כפי שה' יצר את העולם, כך הוא יצר את הלוחות. ואכן, סיפור העגל בפרק ל"ב סמוך הוא עצמוד לכתוב המציין את בריאת העולם: "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ" (שם לא:יז), ומיד לאחר מכן בא הכתוב המאזכר את הלוחות כיצירה א-לוהית: "לחת אבן כתבים באצבע א-להים" (שם לא:יח). ניסוח זה עשוי לרמוז לבריאת העולם, ככתוב: "כי אראה שמיך מעשי אצבעתיך ירח וכוכבים אשר כוננתה" (תה' ח:ד). הווי אומר, הלוחות הם "מעשה א-להים" וכתובים "באצבע

2 וראו אלי גורפינקל, "טיבם ומקורם של לוחות הברית", דף שבועי לפרשת כי תשא, תשע"ט.

3 הכתוב "ויכלו השמים והארץ וכל צבאם" (בר' ב:א) רומז לצבא השמיים ולצבא הארץ והמים כיסודות פגאניים, והוא נקשר גם לציוני העבודה הזרה בעשרת הדברות. ראו דוד כהן-צמח, והיה באחרית הימים, תל אביב 2019, עמ' 167-177.

4 עמוס חכם, דעת מקרא לשם' לב:יט אומר: "היה מקום לחשש שעובדי העגל... יעשו אותם לחפצים קדושים... אבנים קדושות" ועל כן שברם משה, להוכיח שהקדושה אינה באבנים, אלא במה שכתוב עליהן. וראו עוד להלן.

* ד"ר דוד כהן-צמח, מרצה למקרא במכון כרם, מכללת דוד ילין, ירושלים.

1 כמו כן הוא פיזר את האפר על פני המים והשקה את בני ישראל. פעולות אלה ראויות לדיון נפרד. התייחסתי לכך בקצרה במאמרי המוזכר בהערה 6 להלן.

הַרְחַק מִן הַמִּחְנָה וְקֵרָא לוֹ אֶהֱל מוֹעֵד, שֵׁם לִגִּז: אֹהֶל זֶה הוּא תַחֲלִיף לַמִּשְׁכָּן הַמְכוֹנָה אֲפֹה הוּא "אֶהֱל מוֹעֵד" (שֵׁם' כִּז־כֵּא; כִּט־ד וְעוֹד). הָאֹהֶל שֶׁמִּקִּים מִשֶּׁה עוֹמֵד בְּנִיגוּד מוֹבֵהֶק לַמִּשְׁכָּן. זֶהוּ אֹהֶל דֶּל, פְּשׁוּט וְצָנוּעַ, וְנֶעֱדָר כְּלִים יְקִירִים וּמִהוֹדָרִים הָעֲשׂוּיִים מִזֶּהָב אוֹ מִחֻמְרִים יְקִירִים אֲחֵרִים. בְּנִיגוּד לֵאלִיטִיזְם הַנִּשְׁקָף מִהַמִּשְׁכָּן, הָאֹהֶל שֶׁל מִשֶּׁה הוּא עֲמָמִי וְזָמִין, וְהַנְגִישׁוֹת לֹא-ל אֲפִשְׁרִית לְכוֹל (כִּפִּי שֶׁהֶעֱגֵל שֶׁל אֶהֱרֹן הַתִּיַּמָּר לַהֲיִיּוֹת): "וְהָיָה כָּל מִבְקֵשׁ ה' יֵצֵא אֶל אֶהֱל מוֹעֵד... וְרָאָה כָּל הָעָם אֶת עֲמֻד הָעֵנָן עֹמֵד פֶּתַח הָאֶהֱל" (שֵׁם לִגִּז-י). וְאִף כִּי אֹהֶל זֶה נֶעֱדָר סַמְמָנִי פּוֹלְחֵן פִּזְיִים וְרִיק מִהַכְּרוֹבִים, מִשֶּׁה זֹכֶה בּוֹ לַהֲתַגְלוֹת אִינְטִימִית שֶׁל ה'. הַהֲשׂוּאָה בֵּין הַהֲתַגְלוֹת לַמִּשֶּׁה בִּשְׁנֵי הַמְקוֹמוֹת רְאוּיָה לַתְּשׁוּמָה לִב:

שֵׁם' כֵּה-כֵּב: וְהָיוּ הַכְּרֹבִים פְּרָשֵׁי כְּנָפִים לְמַעַל... וּפְנִיָּהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו... וְנִוְעַדְתִּי לָךְ שֵׁם וְדִבְרָתִי אֶתְּךָ מֵעַל הַכְּפָרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֹבִים. שֵׁם' לִגִּז-א: וְדִבֶּר ה' אֶל מִשֶּׁה פָּנִים אֶל פָּנִים כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ.

הָאִינְטִימִיּוֹת בֵּין ה' לַמִּשֶּׁה בְּאֹהֶל הַחֲלוּפִי גְדוּלָה מְזוֹ אֲשֶׁר בְּמִשְׁכָּן. בְּמִשְׁכָּן מוֹצֵגָת אִינְטִימִיּוֹת בֵּין הַכְּרֹבִים, אֶךְ בְּאֹהֶל שֶׁל מִשֶּׁה הָאִינְטִימִיּוֹת הִיא בֵּין ה' לַמִּשֶּׁה. לֹא בְּכַדִּי הַכְּתוּב מְצִיִּין שֶׁהָאֹהֶל שֶׁל מִשֶּׁה הוֹצֵב "הַרְחַק מִן הַמִּחְנָה" (שֵׁם לִגִּז-ז). רִיחּוֹק זֶה מְבַטָּא לְטַעְמִי רִיחּוֹק רַעֲיוֹנִי וְתִיאֻלוֹגִי מִמֶּה שֶׁמִּיַּצֵּג הַמִּשְׁכָּן.

יֵשׁ לַהֲדָגִישׁ שֶׁאֹהֶל מוֹעֵד זֶה, הָאֹהֶל הַחֲלוּפִי, נַעֲשֶׂה מִיּוֹזְמָתוֹ שֶׁל מִשֶּׁה וְלֹא הוֹרָאָה שֶׁל ה', מִמֶּשׁ כִּפִּי שֶׁמִּשֶּׁה מִיּוֹזְמָתוֹ שִׁיבֵר אֶת הַלּוּחוֹת. בִּשְׁנֵי הַמְקָרִים הָאֵל-הַסִּכִּים עִם מִשֶּׁה וְהַעֲנִיק לוֹ גִּבּוּי מֵלֵא.

בַּהֲמִשְׁךְ לִכְךָ מִצְטוּוֹה מִשֶּׁה לְפִסּוֹל לּוּחוֹת חֲדָשִׁים וְעֲלִיהֶם הָאֵל-ל כּוֹתֵב אֶת הַדְּבָרִים. הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ אֶל-לוֹהִיִּים בְּשִׁלְמוֹתָם: הֵן הַחֹמֶר ("וְהִלָּחַת מַעֲשֶׂה אֶל-הָיִים הַמָּה") וְהֵן הָרוּחַ ("וְהִמָּכְתָּב מִכְתָּב אֶל-הָיִים הָיִים חֲרוּת עַל הַלָּחַת"). וְעֵתָה הַלּוּחוֹת הֵם אֲנוּשִׁיִּים, מַעֲשֵׂי יְדֵי מִשֶּׁה, וְרִק הַדְּבָרִים הַכְּתוּבִים עֲלֵיהֶם הֵם אֶל-לוֹהִיִּים (לִד־א, כח).⁹ הוֹאִיל וְהַטְקֵסֵט שֶׁעַל הַלּוּחוֹת הוּא הָעִיקֵר וְאִילוּ הַלּוּחוֹת הַחֹמְרִיִּים וְהָאֲנוּשִׁיִּים הֵם רִק מִצַּע לְטַקְסֵט, וְהוֹאִיל וְהַטְקֵסֵט הוּא בִּטּוּי מוֹבֵהֶק לְרוּחַ, מִשֶּׁה מְקוּוֹה שֶׁהַבְּחִנָּה בֵּין הַחֹמֶר לְרוּחַ תְּבֹא לִידֵי בִּטּוּי, וְכֵן גַּם תּוֹדָגֵשׁ עֲלִיוֹנוֹת הָרוּחַ עַל הַחֹמֶר.¹⁰

הַדָּף הַשְּׁבֻעִי מוֹפֵץ בְּסִיוֵע קֶרֶן הַנְּשִׂיא
לְתוֹרָה וְלַמַּדֵּע, וּמוֹפִיע גַּם בְּאַתֵּר הַמִּידֵע שֶׁל
אוֹנִיבֶרְסִיטֵט בֵּר-אֵילָן בְּכַתּוּבָת:
<http://www1.biu.ac.il/parasha2>
כְּתוּבָת דּוּא"ל שֶׁל הַדָּף: dafshv@mail.biu.ac.il
נִיתֵן לַפְּנוֹת לְכַתּוּבָת זוֹ וְלִקְבֹּל אֶת הַדָּף מִדֵּי שְׁבֻעַ
בְּדוּא"ל.
הַדָּף הַשְּׁבֻעִי - אוֹנִיבֶרְסִיטֵט בֵּר אֵילָן
יֵשׁ לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הָעֵלּוֹן

עוֹרֵךְ: ד"ר צִבִּי שִׁמְעוֹן
עוֹרֶכֶת לְשׁוֹן: רַחֵל הַכֵּן שִׁיף

9 רָאוּ עֲמוּס חֲכָם בְּפִירוּשׁוֹ לַפְּסוּקִים אֵלֶּה. "וְהָיָה מִשֶּׁה עֲשׂוֹי לְסִבֵּר שֶׁמֵּאֲחֵר שֶׁנִּשְׁבְּרוּ נִשְׁבְּרוּ, וְלֹא יָהִי עוֹד לּוּחוֹת. וְאָמַר לוֹ ה' שֶׁהוּא מִשֶּׁה שֶׁשְּׁבֵרָם, חַיִּיב לַהֲכִין לּוּחוֹת אֲחֵרִים".
10 לְסוּגִיָּה זוֹ רָאוּ דוֹד כֶּהֱ-צִמְח, "וּשְׁנִתָּם לְבִנְיָן - שִׁינוֹן זֶה מִה טִיבּוֹ וְמִה חֲשִׁיבוֹתוֹ", בְּתוֹךְ: הַשְּׁמִיר וְהַכְּתָב וְהַמִּכְתָּב וְהַלּוּחוֹת, מַחְקָרִים לְכַבּוֹד פְּרוֹפ' שִׁמִּיר יוֹנָה (עוֹרֶכֶם: מ' גִּרְבוֹר, י' יוֹגֵב וְאֲחֵרִים), יְרוּשָׁלַיִם 2023, עִמ' 194.

לִד־יג) תּוֹאמָת הֵן אֶת שְׂבִירַת הַלּוּחוֹת וְהֵן אֶת שְׂרִיפַת הָעֶגֶל. הַמִּצְבָּה הִיא אֲבָן (רָאוּ לְמִשְׁל בִּר' כח־יח, כב) וְהָאֲשֶׁרָה הִיא עֵץ (דב' טז־כא; שוֹפ' ו־כֵּה-ל). מִשֶּׁה שִׁיבֵר אֶת לּוּחוֹת הָאֲבָן וְשִׂרַף אֶת הָעֶגֶל שֶׁהָיָה עֲשׂוֹי, כִּנְרָאָה, מַעַץ מִצּוֹפָה בְּזֶהָב.⁵ בְּעִיקְרוֹ שֶׁל דְּבַר, מֵאֲבָקוֹ שֶׁל מִשֶּׁה מְכוּוֹן כְּלָפִי הַחֹמֶר. אֹמֵנָם, הָאֲבָן וְהַזֶּהָב הֵם חֹמְרִים, אֶךְ הֵם אֲמוּרִים לִיַּצֵּג יִשׁוּת רּוּחָנִית, אֶת הָרוּחַ. לְעִיתִים, הַתְּפִיסָה הַפְּשׁוּטִית שֶׁל הָאָדָם נוֹטָה לְבַלְבֹּל בֵּין הַמִּיַּצֵּג לְבֵין הַמִּיּוֹצֵג, בֵּין הַמִּסְמָל לְבֵין הַמְּסוּמָל, אוֹ בֵּין הַחֹמֶר לְבֵין הָרוּחַ. הָעֶגֶל שֶׁעָשָׂה אֶהֱרֹן אֲמוֹר הִיָּה, כִּנְרָאָה, לַהֲוֹת תַּחֲלִיף לְכְרוֹבִים הָעֲשׂוּיִים זֶהָב שֶׁעָשָׂה מִשֶּׁה וְשֶׁהוֹצִיבּוּ בְּמִשְׁכָּן.⁶ הַהִבְדָּל בֵּין הָעֶגֶל לְבֵין הַכְּרוֹבִים הוּא, שֶׁהַכְּרוֹבִים נַעֲשׂוּ עַל יְדֵי מִשֶּׁה בְּהוֹרָאָה יִשִּׁירָה שֶׁל ה' (שֵׁם' כֵּה־יח). אֲבָל לְדַעְתִּי קִיִּים הַבְּדֵל נוֹסֵף וְחֲשׁוּב: הַכְּרוֹבִים הוֹצִיבוּ בְּמִשְׁכָּן בְּקוֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, בְּמִקּוֹם סְמוּי מִן הָעֵין וְרִחּוֹק מִעֵינִי הַצִּיבּוֹר. לְעוֹמֶת זֹאת הָעֶגֶל נַעֲשֶׂה בְּפּוֹמְבִי וְהוֹצֵג בְּרֹב עֵם, וְעַל כֵּן הִסְכָּנָה בְּהַפִּיכָתוֹ לֵאלִיל הַיִּיתָה גְּדוּלָּה (שֵׁם לב־ב-ו). גַּם הַלּוּחוֹת הָיוּ גְּלוּיִים לְעֵין כּוֹל, וְגַם בְּקִשֵּׁר אֲלֵיהֶם הִיָּה חֲשֵׁשׁ שִׁיִּהְפְּכוּ לַחֲפֵץ פּוֹלְחָנִי. דּוֹגְמָה לַחֲפֵץ כִּזֶּה הוּא נַחֵשׁ הַנַּחֲשׁוֹת שֶׁעָשָׂה מִשֶּׁה (בִּמ' כא־ח-ט), שֶׁבְּמִרוּצָת הַזָּמָן נִתְּפַס כַּחֲפֵץ מְקוֹדֵשׁ, וְסִגְדוּ לוֹ בְּמִשְׁךְ זָמָן רַב. רִק שְׁנַיִם רְבוֹת אֲחֵרֵי מִשֶּׁה הָיוּ הַמֶּלֶךְ חֲזַקִּיָּהוּ לְהַשְׁמִיד אוֹתוֹ (מל"ב יח־ד).⁷

בְּעֶגֶל וּבְלוּחוֹת יֵשׁ יִסוּד שֶׁל הַגִּשְׁמָת הָאֵל-ל, בְּשֵׁל הַיּוֹתֵם חֹמְרִיִּים. אֲשֶׁר עַל כֵּן, פְּעוּלוֹתָיו שֶׁל מִשֶּׁה בְּהַשְׁמַדָּתָם הַיִּיתָה מַחְוִיבַת הַמִּצִּיאוֹת לְנוֹכַח הַנְּסִיבוֹת וְלְנוֹכַח הַמִּרְאָה שֶׁל הַחֲגִיגָה הַפְּרוּעָה שֶׁנִּגְלָתָה לְעֵינָיו בְּרִדְתּוֹ מֵהָהָר. לְאוֹר הַדְּבָרִים הַלֵּלוּ, אֵין תִּמָּה שֶׁחֲז"ל תִּיאָרוּ אֶת תְּגוּבַת ה' לַמִּשֶּׁה עַל שְׂבִירַת הַלּוּחוֹת בְּמִלִּים: "יִישֵׁר כּוֹחַךְ שִׁשִּׁיבֶרֶת אֶת הַלּוּחוֹת!" (שְׁבַת פז ע"א).⁸

לְאוֹר הַדְּבָרִים הַלֵּלוּ נִיתֵן לְפִרְשׁ אִירוּעִים שׁוֹנִים וּפְעוּלוֹת נוֹסְפוֹת שֶׁל מִשֶּׁה בְּהַמִּשְׁךְ הַפְּרָשָׁה. בְּפֶרֶק ל"ג ה' מִצְוָה עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַסִּיר אֶת תְּכֵשִׁיטֵיהֶם מֵעֲלֵיהֶם, וְהֵם עוֹשִׂים כֵּן (פס' ה-ו). בְּהוֹרָאָה זוֹ נִרְמַז הַפּוֹלְמוֹס נֶגֶד הַחֹמֶר וְנֶגֶד הַכּוֹשְׁנוֹת. הַזֶּהָב הוּא הַחֹמֶר הַמְּשׁוּבַח בְּיוֹתֵר, וּמִתְכַּשִּׁיטִי הַזֶּהָב נַעֲשֶׂה הָעֶגֶל (שֵׁם' לב־ג), כֵּשֶׁם שֶׁהַכְּרוֹבִים נַעֲשׂוּ מִזֶּהָב (שֵׁם' כֵּה־יח) שֶׁנֶּאֱסָף מִהַתְּרוֹמוֹת שֶׁל הַצִּיבּוֹר (שֵׁם' לה־כב). לְדַעְתִּי, הַכִּישְׁלוֹן בְּעִשְׂיִית הָעֶגֶל הִיָּה הַנִּסְיוֹן לְהַעֲמִיד אֶלְטֵרְנָטִיבָה עֲמָמִית וּפּוֹמְבִיט לְכְרוֹבִים הַנִּסְתָּרִים מִעֵינֵי הַצִּיבּוֹר. הָעֶגֶל הוּא לְמַעֲשֶׂה חִיקוּי שֶׁל הַכְּרוֹבִים. הַזֶּהָב נִתְּפַס כְּחֹמֶר יָקָר עֶרֶךְ, מְרַהֵיב וּמִשְׁרָה תַּחוּשֶׁת הוֹד וְהִדָּר וְהַתְּרוֹמָמוֹת הַנֶּפֶשׁ, וּמִכָּאֵן הַפִּתּוּי הַגְּדוֹל לְסִגּוּד לְפִסְלִים מִזֶּהָב. כִּפִּי שְׁבָן אֲנוּשׁ עֵלּוּל לְלַכֵּת שְׁבִי אַחֵר גְּרָמִי הַשְּׁמִיִּים הַמְּרַהֵיבִים (מַעֲשֵׂי יְדֵי הָאֵל-ל), כֵּן הוּא עֵלּוּל לַהֲתַפְתּוֹת לְסִגּוּד לְפִסְלִים הָעֲשׂוּיִים כִּסְף וְזֶהָב (מַעֲשֵׂי יְדֵי אָדָם). רָאוּ לְמִשְׁל דְּבַרִּי אִיּוֹב: "אִם שְׁמָתִי זֶהָב כְּסֵלִי וְלִכְתֵּם אֲמָרְתִּי מִבְּטָחִי... אִם אֶרְאֶה אוֹר כִּי יֵהָל וְיָרַח יָקָר הֶלֶךְ... וְיִפְּתַּת בְּסִתֵּר לִבִּי וְתִשָּׁק יָדִי לִפְנֵי... כִּי כַחֲשִׁיתִי לֹא-ל מִמְּעַל" (לֹא-כֵד-כח). נִמְצָא כִּי עֲשִׂיַּית הָעֶגֶל הִיא פּוֹעֵל יוֹצֵא מִכֵּךְ שֶׁאֶהֱרֹן וְהָעָם הִלְכוּ שְׁבִי אַחֲרֵי הַזֶּהָב וְהַחֹמְרִים יָקָרִי הָעֶרֶךְ שֶׁהוֹשִׁקְעוּ בְּמִשְׁכָּן. מִסְקָנָתוֹ שֶׁל מִשֶּׁה מִיִּידִית וּמַעֲשִׂית. בְּמִקְבִּיל לְבִנֵּי יִשְׂרָאֵל הַמִּסִּירִים מֵעֲלֵיהֶם אֶת תְּכֵשִׁיטֵי הַזֶּהָב ("וְיִתְּנָצְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדִים מִהָר חוֹרֵב", שֵׁם' לג־ו), מִשֶּׁה עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה דְרַמָּטִי; הוּא מְקִים אֹהֶל מוֹעֵד מִחוּץ לַמִּחְנָה ("וּמִשֶּׁה יָקַח אֶת הָאֶהֱל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לַמִּחְנָה

5 רָאוּ שׁוֹלְמִית גִּבֵּעַ, עוֹלָם הַתַּנ"ךְ שְׁמוֹת (עוֹרֶכֶם: ש' טַלְמוֹן, י' אֲבִישׁוֹר), תֵּל אֲבִיב 1993, עִמ' 192.
6 עַל הִירִיבוֹת בֵּין מִשֶּׁה וְהָאֲרֹן רָאוּ דוֹד כֶּהֱ-צִמְח, "עוֹנֶשׁוֹ שֶׁל אֶהֱרֹן בְּפִרְשַׁת צִרְעַת מֵרִים", דָּף שְׁבֻעִי לְפִרְשַׁת בְּהַעֲלָתָךְ, תִּשְׁפ"ג.
7 הַשְּׁרֹשׁ כֶּת"ת מְשׁוֹתָף לְתִיאֹר הַשְּׁמַדָּת נַחֵשׁ הַנַּחֲשׁוֹת (מל"ב יח־ד) וְהָעֶגֶל (דב' ט־כא).
8 וְרָאוּ לְעִיִּין בְּדִבְרֵי הַמַּחֲכִימִים שֶׁל ר' מֵאִיר שִׁמְחָה הַכֵּן מְדוּוֹיִנְסֵק עַל פִּרְשָׁתוֹ, בְּסִפְרוֹ מִשְׁךְ חֲכָמָה.